

MUZIČKI PEDAGOZI IZ SSSR-A I ISTOČNOEVROPSKIH ZEMALJA NA CRNOGORSKOJ MUZIČKOJ AKADEMIJI OD NJENOG OSNIVANJA DO DANAS

Tatjana Krkeljić

Abstrakt: Crnogorska kulturna scena je istorijski oduvijek bila snažno uslovljena aktuelnim geopolitičkim zbivanjima. Po završetku Drugog svjetskog rata otvaraju se muzičke škole. Poslije više decenija, u Podgorici, odnosno tadašnjem Titogradu, 1980. osniva se Muzička akademija, kao odgovor na veliku potrebu za školovanjem profesionalaca u muzici. Suočena sa nedostatkom domaćeg kadra, angažovala je predavače iz zemalja nekadašnjeg Istočnog bloka. Rad prikazuje angažman sovjetskih i istočnoevropskih muzičara u radu crnogorske Muzičke akademije.

Ključne riječi: Muzička akademija; ruski muzičari; poljski muzičari; ukrajinski muzičari.

Uvod

Nakon gotovo 40 godina rada i postojanja Muzičke akademije, ne postoje značajniji pisani izvori o ovoj ustanovi, a koji bi mogli ponuditi hronološki pregled njene djelatnosti. U svom postojanju je preživjela i jedan težak trenutak, požar koji se dogodio februara 1996. kada je sem evidentne materijalne štete konstatovano i da je izgorio veliki dio njenog arhiva. S tim u vezi, jedan dio podataka prezentovanih u radu je preuzet iz vezanih novinskih članaka dnevnog lista *Pobjeda* iz perioda od 1980. do 1996. godine. Kako decenije prolaze, sve je manje sagovornika i svjedoka o radu ustanove, a pregledom dostupnih izvora uočava se da su njenom postojanju pomogli

izuzetno značajni umjetnici i profesori svjetskog glasa, a koji su svojim ličnim pregalaštvom prevazilazili nesklad i barijere, naročito uzевši u obzir da nije bilo čak ni elementarnih uslova u kojima je nastava realizovana, o čemu i govorimo u ovom radu. Zbog gore pomenutih razloga, nažalost informacije o pojedinim profesorima, a koji su pionirski pokrenuli osnivanje i funkcionisanje nekih od katedri, su ili štute ili nije moguće pronaći informacije u Crnoj Gori.

Prva visokoškolska muzička ustanova u Crnoj Gori, Muzička akademija, osnovana je 1980. u Podgorici (tadašnjem Titogradu), kao jedna od fakultetskih jedinica crnogorskog Univerziteta *Veljko Vlahović*, s ciljem obrazovanja budućih profesionalaca, ali i da bi se snažno pokrenuo cjelokupni muzički život Crne Gore. Prije njenog osnivanja, uočeno je da muzički život u Crnoj Gori zaostaje za muzičkom aktivnošću u ostalim republikama i pokrajinama tadašnje Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (SFRJ), kao i da ima slabo razvijenu mrežu muzičkog školstva. Nakon inicijative pokrenute najprije među samim profesionalnim muzičarima, opsežnih analiza i izrade Elaborata o društvenoj opravdanosti ovih studija, Muzička akademija počinje sa radom 1980. godine kao prva visokoškolska ustanova tog tipa u Crnoj Gori. Suočena sa nedostatkom adekvatnog profesorskog kadra, prvi su zaposleni uglavnom bili stranci, a primarno su dolazili iz SSSR-a i istočnoevropskih zemalja.

Muzičko školstvo u Crnoj Gori prije osnivanja Akademije

Ako bi se upoređivalo osnivanje i postojanje visokoškolskih muzičkih ustanova u nekadašnjoj SFRJ, svakako da je ova na crnogorskom prostoru najmlađa, a tome je više razloga. Naime, poslijeratni muzički život u Crnoj Gori se nije mogao osloniti na izrazitiju muzičku tradiciju. Muzički život Crne Gore, na svom milenijskom putu, razvijao se u vrlo teškim političkim, društveno-ekonomskim i kulturnim prilikama, koje nijesu pogodovale intenzivnijem razvoju crnogorskog muzičkog stvaralaštva. Muzička kultura u Crnoj Gori dobila je veći zamah u svom razvoju tek u 19. vijeku. Do prve po-

lovine 19. vijeka, Crna Gora je dugo vremena bila ratnička i zemlja koja se borila za opstanak, te su i umjetnost i muzika bile u takvom duhu. Vjekovima je muzika bila prisutna kako bi veličala herojski i ratnički narod Crne Gore (Radović, 2013, 91). No, od druge polovine 19. vijeka dolazi do procvata kulture, a u tom smislu i muzičke umjetnosti u Crnoj Gori gdje se od početka uočava jak uticaj i pomoć stranih muzičara, kao i prijateljskih država, među njima prvenstveno Rusije. Uz materijalnu pomoć Carske Rusije 1869. godine niču ugledne srednjoškolske prosvjetne institucije među kojima je i škola Prve vojne muzike¹. Muzičkom obrazovanju najviše pažnje poklanjano je u Devojačkom institutu na Cetinju (1869–1913), osnovanom pod pokroviteljstvom Marije Aleksandrovne (1824–1880) tadašnje ruske carice (Radović, 2013, 102).² Ubrzo po gubitku samostalnosti Crne Gore po osnivanju Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, ove institucije prestaju sa radom, a time zamire i muzičko obrazovanje do perioda poslije Drugog svjetskog rata.

Po završenom Drugom svjetskom ratu, osnovano je nekoliko nižih muzičkih škola (Cetinje, Kotor, Titograd, Nikšić, Herceg Novi, Pljevlja i Ivangrad), a 1947. i prva Srednja muzička škola na Cetinju, što je suštinski označilo početak muzičkog školstva u Crnoj Gori. Organizator muzičkog školstva bio je Anton Pogačar (?), muzičar iz Slovenije. On je bio prvi direktor cetinjske škole. Imala je Internat za muzički talentovane đake iz čitave Crne Gore, koje je on, obilazeći gradove i škole po Crnoj Gori pronalazio. Okupio je i dobar profesorski kadar iz cijele SFRJ. U to vrijeme, na Cetinju postojao je Vojni pleh orkestar, tako da je muzička škola imala na svojim odsjecima sve muzičke instrumente potrebne za simfonijski orkestar. Imala je orkestar i hor kao i kvalitetne soliste. Orkestar je

1
Više o tome vidi u: Muzički centar Crne Gore (MCCG), 2010/2011.

2
Institut početkom 20. vijeka posjeduje devet klavira, a u njegovoj koncertnoj sali gostuju renomirani umjetnici iz Rusije. Među predavačima ističu se ruskinja Anastasja Jakovljeva, pijanistkinja i horski dirigent, kao i bivša članica imperatorske opere u Petrogradu Olga Petrovna, koja je djevojkama neobavezno držala i nastavu baleta. Organizovale su brojne koncerte, svječanosti i nastupe svojih učenica. Učenicе Devojačkog instituta kao buduće učiteljice sa solidnim muzičkim obrazovanjem, prenosiće svoja znanja budućim generacijama.

brojao oko 40 muzičara koji je učestvovao na skoro svim kulturnim manifestacijama (Pejović, 2010). U kritičkom osvrtu na stanje muzičkog života u Crnoj Gori, profesorica Jelena Manja Radulović-Vulić (1936–2007) u članku *Svijest o sebi*, objavljenom u dnevnom listu *Pobjeda*, navodi da se Srednja muzička škola seli prvo u Kotor 1951. a potom 1959. u tadašnji Titograd, a da sa funkcije direktora muzičke škole 1962. godine odlazi profesor Anton Pogačar i poslije njega na čelo ove ustanove dolaze direktori koji nijesu bili muzičari, a što je bila jedinstvena praksa u tadašnjoj Jugoslaviji (Radulović-Vulić, 1985). Dalje navodi:

“(...) bez izrazitije pretenzije za sagledavanjem i ispunjavanjem svoje osnovne funkcije, škola je dopustila postepeno odumiranje instrumentalnih odsjeka izuzev djelimično klavirskog i Crnoj Gori obezbijedila hiperprodukciju pedagoško-teoretskog kadra koji nije mogao bitnije da podnese teret sveobuhvatnijeg razvoja muzičke umjetnosti sve do osnivanja Akademije osamdesetih godina. U vremenu od 1957. do 1980., za pune 23 godine, ova je škola pripremila za studije svega tri učenika violine, za violončelo i flautu po jednog, za klarinet dva i par učenika za klavir, sveukupno 15 instrumentalaca” (Radulović-Vulić, 1985, 9).

No i uz ovako skromne rezultate problem nastaje u tome što se poslije završenog školovanja u drugim sredinama, veoma mali broj muzičara vraćao u Crnu Goru, pa kadra za rad u muzičkim školama i na Akademiji gotovo da i nije bilo. U takvim okolnostima dvadesetak godina se pripremao Elaborat o društvenoj opravdanosti osnivanja Muzičke akademije kao krovne institucije muzičkog obrazovanja. Prema Elaboratu je kao cilj zacrtano prevashodno školovanje muzičkih pedagoga na Akademiji, nastavnika i profesora muzike i definisano je osnivanje dva smjera, pedagoško-teoretskog i pedagoško-instrumentalnog. U početku je planirano da se upisuje deset do dvanaest redovnih i neograničen broj studenata koji su već zasnovali radni odnos u nekoj od muzičkih škola u Crnoj Gori. Tada je u crnogorskim nižim muzičkim školama radilo oko dvjestu stručnih učitelja muzike bez visokog obrazovanja, koji su se morali i po sili zakona doškolovati.

Osnivanje Muzičke akademije u Titogradu

Muzička akademija počinje sa radom studijske 1980/81. godine u vrlo skromnim uslovima, dobivši na raspolaganje montažni objekat od 200 kvadrata i od instrumenata tri pijanina. Profesorica Jelena Manja Radulović-Vulić³, poznata crnogorska istoričarka muzike i dugogodišnja dekanica Akademije, pokrenula je inicijativu za osnivanje prve muzičke visokoškolske ustanove. Suočena sa nepremostivim problemom neadekvatnosti prostora u kome Akademija radi, uz obećanja da je u pitanju tek privremeno rješenje, profesorica Radulović-Vulić se angažuje oko nabavke kvalitetnih instrumenata, pa tako u prvih par mjeseci stiže pet Steinway klavira iz Hamburga. Dalje, radi na projektu *The Japan World Exposition 1970 Commemorative Fund*⁴ za japansku JEC fondaciju. Te 1981. među 75 projekata sa prostora nekadašnje SFRJ, iz oblasti nauke, kulture i umjetnosti, jedini je prihvaćen upravo njen projekat za pomoć u opremanju Akademije adekvatnim muzičkim instrumentima, zahvaljujući kome je dobijena finansijska pomoć za nabavku jedanaest polukoncertnih Yamaha klavira (Gačević, 2000, 53-54). To je stvorilo osnov da se dalje krene u potragu za odgovarajućim pedagoškim kadrom. U sredini koja se na muzičkom putu kretala po marginama profesionalizma i dostignuća, počinje da živi priča koja uspijeva da dovede neka od najvećih imena muzičke svjetske scene i laureata najvećih konkursa. Kadrovska politika Akademije se u dobroj mjeri oslanjala na saradnju sa akademijama sa prostora Jugoslavije,

3

Jelena Manja Radulović-Vulić osnovala je 1980. Muzičku akademiju u Titogradu i bila njena dugogodišnja dekanica, na kojoj, prvo u zvanju vanredne a zatim redovne profesorice, predaje Istoriju muzike i Muzičke oblike. Bila je predsjednica Odbora za muzičku umjetnost CANU, članica crnogorskog PEN-a, članica Matice crnogorske i dr. Objavila je više od dvjesto radova iz oblasti muzičke kritike, publicistike i esejistike. Njen do sada najznačajniji rad jeste dvotomna studija *Drevne muzičke kulture Crne Gore* (2002) u izdanju Univerziteta Crne Gore i Muzičke akademije na Cetinju (Radulović-Vulić, 2003).

4

Program grantova *The Japan World Exposition 1970 Commemorative Fund* (JEC Fund) uspostavljen je u znak sjećanja na uspjeh *Japan World Exposition of 1970* (Expo'70), čija je tema bila *Progress and Harmony for Mankind* [Napredak i harmonija za čovječanstvo], prenoseći nasljeđe i ideale Expo-a'70 budućim generacijama (KANSAI OSAKA 21st Century Association, 2016).

i to prvenstveno sa beogradskom i zagrebačkom, ali u potrazi za predavačima ide se i van granica države. U tadašnjoj političkoj i društvenoj stvarnosti, sistem SFRJ je omogućavao prohodnost i razmjenu kadrova, a van njenih granica svi ostali pedagozi dolaze iz zemalja Istočne i Centralne Evrope, odnosno političkog saveza poznatog kao Istočni blok.

Odsjek za klavir

Prve tri godine postojanja rade pedagoško-teoretski smjer i instrumentalni, i to u početku samo za klavir. Prva generacija odmah broji trinaest studenata. Na katedri predaju profesor Dušan Trbojević (1925–2011) i tada asistent, profesor Dragoljub-Dragan Šobajić (?) sa beogradskog Fakulteta muzičke umetnosti (FMU). Očekivano, pokretanjem rada Muzičke akademije počinje i življa koncertna aktivnost koja dovodi neka od najvećih imena svjetske muzičke scene, što pokreće i pitanje moguće saradnje sa nekima od njih. Od 1982, nakon izuzetnog koncerta trija *Čajkovski*⁵ održanog u Titogradu, za predavača se angažuje i mladi ali već izuzetno afirmisani pijanista i profesor Konstantin Bogino (1950)⁶, koji poslije saradnje sa beogradskom, nastavlja saradnju i sa novosadskom i titogradskom akademijom. Svoj kasniji angažman profesor Bogino nastavlja na Conservatorio di Musica *Santa Cecilia* u Rimu. Poslije nekoliko godina i saradnje sa Operskim i Baletskim ansamblima Boljšoj teatra (1825) i uspješnih koncerata kao soliste sa Moskovskom filharmonijom, za predavača 1984. godine dolazi profesor Vječeslav Gabrielov (1939–2018)⁷, koji na Akademiji ostaje do 1992. kada se seli u SAD i postaje predavač na University of North Texas. Sljedeći istaknuti predavač koji je proveo nekoliko godina na Akademiji je svakako i

5

Kamerni ansambl trio *Čajkovski* osnovan je 1975. godine. Pavel Vernjikov (violina), Konstantin Bogino (klavir) i Anatolij Liberman (violončelo) kao njegovi članovi nastavljaju tradiciju moskovske i peterburške izvođačke škole, i godinama su njihova izvođenja predstavljala uzor u interpretaciji slovenskih i ruskih djela kamerne muzike.

6

O biografskim podacima Konstantina Bogina vidi više u: Campus delle Arti, 2018.

7

O biografskim podacima Vječeslava Gabrielova vidi više u: PianoTeachers.com, 2015.

poljski pijanista Marian Mika (1946)⁸ koji angažman započinje kao asistent profesora Bogina, a poslije Crne Gore nastavlja sa radom na International Center of New Musical Sources u Turinu (Italija). Iste godine kao gostujući predavač dolazi i Vili Sarkasijan (?)⁹, šef katedre za klavir na Jerevanskom Komitas državnom konzervatoriju u Jermeniji (Bogdanović, 1982, 9). Martin Berkofski (1943–2013)¹⁰, bjeloruski pijanista nastanjen u SAD-u, preko *Fulbright* stipendije 1986. boravi godinu dana na Akademiji kao gostujući profesor (Popović, 1986, 7). Početkom devedesetih dolazi profesor Vladimir Bočkarjov (1948)¹¹ koji je jedini i ostao na Akademiji do kraja svog radnog vijeka. Od 1992. do penzionisanja 2012. iz njegove klase izašli su brojni studenti koji su nastavili svoj rad u crnogorskim muzičkim školama, ali i van granica Crne Gore, tako da je njegov angažman od pune dvije decenije rada ostavio sasvim sigurno nemjerljiv doprinos klavirskoj pedagogiji kod nas. U dva mandata u periodu od 2004. do 2010. bio je i dekan na Akademiji. Važno je istaći činjenicu da su na Akademiji danas dva predavača klavira iz redova studenata cetinjske Akademije, i to upravo nekadašnji studenti profesora Bočkarjova – profesor Bojan Martinović (1981) i profesor Vladimir Domazetović (1976). Krajem devedesetih godina, sa prostora bivšeg SSSR-a, među klavirskim pedagogima su i profesor Olga Borzenko (1960)¹² koja je svoj rad nastavila u školi *Isidor Bajić* u Novom Sadu, profesor Oleksij Molčanov (1961)¹³ koji je i danas predavač

8

O biografskim podacima Mariana Mike vidi više u: Mika, 2009.

9

Podatak o profesoru Vili Sarkasijanu se ne nalazi u postojećem Arhivu Akademije, već je preuzet iz dnevne štampe. Vidi više u: Bogdanović, 1982.

10

Podatak o profesoru Martinu Berkofskom se ne nalazi u postojećem Arhivu Akademije, već je preuzet iz dnevne štampe (Šobajić, 1984); o biografskim podacima vidi više u: Armenian National Committee of America, 2015.

11

O biografskim podacima Vladimira Bočkarjova vidi više u: Univerzitet Crne Gore (UCG) Muzička akademija, 2017a.

12

O biografskim podacima Olge Borzenko vidi više u: Muzička škola Niš, 2019.

13

O biografskim podacima Oleksija Molčanova vidi više u: Univerzitet Crne Gore (UCG) Muzička akademija, 2017b.

na predmetu Korepeticija, profesor Svetlana Bogino (1948)¹⁴ koja je svoj radni vijek vezala za novosadsku akademiju, ali je bila angažovana i kao gostujući predavač na cetinjskoj Akademiji. Svakako, s obzirom na stanje na muzičkoj sceni koje je prethodilo osnivanju ustanove, treba pomenuti i pedagoški i umjetnički doprinos koji su dali sovjetski predavači kao klavirski saradnici i profesori Klavira na odsjecima Opšta muzička pedagogija, Dirigovanje, Kompozicija i svim ostalim instrumentalnim odsjecima, i to Nina Sotničuk (1940–2018)¹⁵ iz Ljvova, Irina Gabrielova (?)¹⁶ iz Moskve, Irina Zagurskaja (1973)¹⁷ iz Kieva, Ljudmila Bočkarjova (1947–2019)¹⁸ iz Moskve, i do danas angažovana Seda Vukašinović (1958)¹⁹ iz Jerevana.

Kada su u pitanju pravci klavirske pedagogije, jasno je da je gotovo isključivo prisutna ruska škola u Crnoj Gori. Ova činjenica svakako iziskuje posebno istraživanje s osvrtima na krajnji ishod ovakve jednoobraznosti na crnogorsku klavirsku pedagogiju. Vrijedno je svakako pomenuti i da osim profesora Bojana Martinovića i profesora Vladimira Domazetovića, nekadašnjih studenata profesora Bočkarjova, jedno vrijeme od 1999. do 2007. na cetinjskoj Akademiji predaje i poznati crnogorski pijanista profesor Boris Kraljević (1967), sada profesor na Nanyang Academy of Fine Arts u Singapuru, ne-

14
O biografskim podacima Svetlane Bogino vidi više u: Akademija umetnosti u Novom Sadu, 2017.

15
Nina Sotničuk, diplomirala je na moskovskom Institutu *Gnjesin* u klasi prof. Aleksandrova. Kao klavirski saradnik saradivala je sa vokalnim solistima Kijevske opere, kao i brojnim istaknutim izvođačima na nastupima u zemlji i inostranstvu. Bila je angažovana kao klavirski saradnik na Konzervatoriju u Damasku (Sirija), Državnom konzervatoriju u Kijevu (Ukrajina), a od 1992. na crnogorskoj Muzičkoj akademiji u Podgorici (Sotničuk, 1999b).

16
O Irini Gabrielov nema dostupnih biografskih podataka u Arhivi Muzičke akademije Cetinje.

17
O biografskim podacima Irine Zagurskaje vidi više u: Festival Isidor Bajić, 2017.

18
O biografskim podacima Ljudmile Bočkarjove vidi više u: Univerzitet Crne Gore (UCG) Muzička akademija, 2017c.

19
O biografskim podacima Sede Vukašinović vidi više u: Univerzitet Crne Gore (UCG) Muzička akademija, 2017d.

kadašnji student Moskovskog državnog konzervatorija *Petar Iljič Čajkovski* u klasi profesora Lava Naumova (1925–2005), jednog od najuspješnijih predstavnika pijanističke škole čuvenog Genriha Gustavoviča Nejgauza (1888–1964).

Odsjek za gudačke instrumente

Razvoj muzičke umjetnosti u Crnoj Gori je zahtijevao korjenite promjene u razvoju škole za gudačke instrumente. Osamdesetih godina postoji nacionalni Simfonijski orkestar, ali broji svega petnaest stalnih članova, pa je bilo koji koncert podrazumijevao dolazak još makar četrdesetak muzičara iz okolnih sredina. Bez obzira na vrlo skromne rezultate koje u obrazovanju ovog kadra daju srednje škole u to vrijeme, Odsjek za gudačke instrumente počinje da funkcioniše ubrzo po osnivanju Akademije. Tako 1983. počinje da funkcioniše i klasa violine za čijeg predavača je angažovan, uz profesora Konstantina Bogina iz trija *Čajkovski*, i profesor Pavel Vernikov (1950)²⁰, nekadašnji učenik Davida Ojstraha (1908–1974) i Semjona Snitkovskog (1933–1981), danas predavač na Konservatorium Wien University u Austriji i Haute École de Musique de Lausanne (HEMU) u Švajcarskoj. Već prve godine njegova studentkinja violine Ana Jokanović (1964), na Međunarodnim susretima muzičkih akademija u Rovinju gdje učestvuju akademije iz četrnaest zemalja, kao jedini predstavnik na violini iz Jugoslavije postiže zapažene rezultate, a tom prilikom crnogorska Muzička akademija biva primljena u Asocijaciju evropskih akademija. Od 1984. za predavača dolazi i profesor Sergej Kunakov (1925–1995)²¹, istaknuti profesor moskovskog Instituta *Gnjesin*²², dobitnik nagrade Zaslužnog umjetnika SSSR-a. Za predavača violine dolazi profesor Ilja Grubert

20
O biografskim podacima Pavla Vernikova vidi više u: Gnesins Music College of the Gnesins Russian Academy of Music, 2017.

21
O biografskim podacima Sergeja Kunakova vidi više u: Gnesins Music College of the Gnesins Russian Academy of Music, 2017.

22
Do 1992. institucija nosi naziv the *Gnessin* State Musical-Pedagogical College [Državni muzičko-pedagoški Institut Gnjesin], a nakon toga the *Gnesins* Russian Academy of Music [Ruska muzička akademija Gnjesin].

(1954)²³ inače laureat internacionalnih takmičenja *Paganini* i *Čajkovski*, i dobitnik druge nagrade na konkursu *Sibelius*. Pored njih kasnije na Akademiji predaju Vardkes Bojadžjan (1958)²⁴, Tamara Vinikova (1960)²⁵, Miroslav Rusin (1936)²⁶ nekadašnji laureat *Wieniawski* takmičenja, njegov učenik Aleksandar Ajzberg (?)²⁷, kao i Vitalij Guličuk (1962)²⁸ i Irina Jašvili (1944)²⁹, profesor novosadske akademije (Gačević, 2000, 55).

Osnivač klase kontrabasa na Muzičkoj akademiji, i njen dugogodišnji profesor je i Pavel Aksamit (1942–2016)³⁰ koji u Crnu Goru dolazi 1984. sa mjesta vođe grupe kontrabasa orkestra u Čestohovi (Poljska). Svoj angažman ne vezuje samo za rad Akademije već je i višegodišnji direktor muzičke škole u Budvi, i vođa gradskog orkestra u Budvi. Jedan je od rijetkih ino-

23

O biografskim podacima Ilje Gruberta vidi više u: Moscow State Academic Philharmonic, n.d.

24

O Vardkesu Bojadžjanu, nema dostupnih podataka u Arhivi Muzičke akademije Cetinje.

25

O Tamari Vinikovoj nema dostupnih podataka u Arhivi Muzičke akademije Cetinje.

26

O biografskim podacima Miroslava Rusina vidi više u: Henryk Wieniawski Musical Society of Poznan, n.d.

27

Podatak o profesoru se ne nalazi u postojećoj Arhivi Akademije, već se podatak nalazi u navedenom naučnom članku Gačević, 2000. O biografskim podacima vidi više u: Eisenberg, 2016.

28

Vitalij Guličuk je završio Kijevski državni konzervatorij u klasi prof. A. H. Sterna (?). Nastupao je kao član Ljvovske državne filharmonije i kao solista u zemlji i inostranstvu. Od 1999. je bio angažovan kao saradnik na cetinjskoj Muzičkoj akademiji. Od 2003. radi u školi *Isidor Bajić* u Novom Sadu (Guličuk, 1999).

29

Irina Jašvili počinje da uči violinu od svoje šeste godine sa svojim ocem, čuvenim jerevanskim violinistom Luarsabom Jašvilijem (?). Na Moskovskom državnom konzervatoriju uči u klasi Davida Ojstraha. Vraća se potom u Tbilisi gdje nastavlja da saraduje sa ocem na Jerevanskom Komitas državnom konzervatoriju, tu postaje asistent, a potom i profesor. Od 1994. dolazi na Fakultet umetnosti u Novom Sadu (Stamenković, 2011).

30

Pavel Aksamit diplomirao je i magistrirao na University of Silesia u Katowicama (Poljska). Angažovan je u Simfonijskim orkestrima RTV Katowice i grada Čestohova. Godine 1980. dolazi u tadašnji Titograd i počinje sa radom u Simfonijskom orkestru RTCG, ali i kao profesor Kontrabasa u školi *Vasa Pavić*, u istom gradu. Od 1982. do penzionisanja radi kao profesor na crnogorskoj Muzičkoj akademiji (Aksamit, 1982).

stranih profesora koji je na Akademiji ostao do kraja svog radnog vijeka. Iz njegove klase su proistekli studenti koji su ostvarili značajne rezultate na takmičenjima, no jedan od većih njegovih uspjeha ogleda se u tome da su na muzičkim akademijama u Ljubljani i Nišu profesori kontrabasa upravo iz njegove klase, profesor Zoran Marković (1962) i profesor Ljubinko Lazić (1984), koji su ujedno i vođe grupe kontrabasa u slovenačkoj i beogradskoj filharmoniji.

Istaknuti predavači nijesu zaobišli ni katedru za violončelo. Prvi predavač je bio Aleksej Lazko (1925–2016)³¹, profesor lenjingradskog konzervatorija i violončelista Marinskog teatra. Od 1986. na Akademiju dolazi iz Moskve, sa Instituta *Gnjesin*, laureat internacionalnih takmičenja *Paganini* i *Čajkovski*, učenik Mstislava Rostropoviča (1927–2007), profesor David Grigorjan (1946)³². Početkom devedesetih odlazi u Njemačku i postaje profesor na Hochschule für Musik Saar u Saarbrücken. Tada na Akademiju dolazi profesor Sotničuk Georgij (1937–?)³³ iz Odese koji tu ostaje do kraja svog radnog vijeka. Učenik profesora Grigoriana, naš violončelista Igor Perazić (1967–2014) postaje predavač na Akademiji. Nažalost, nakon njegove prerane iznenadne smrti, naša Akademija je, poslije dugog prisustva izuzetnih predavača, bez profesora i gotovo bez studenata.

Klasu viole danas na Akademiji vodi istaknuti ruski violista, doskorašnji profesor Moskovskog državnog konzervatorija i počasni umjetnik Rusije, profesor Mikhail Bereznijsky (1970)³⁴.

31

O biografskim podacima Alekseja Lazkoa vidi više u: Rayskin, 2016.

32

O biografskim podacima Davida Grigorjana vidi više u: Grigorian, n.d.

33

Sotničuk Georgij je završio Moskovski konzervatorij u klasi prof. Vasiljeva. Kao violončelista je radio u Simfonijskim orkestrima SSSR-a i RTV SSSR-a. Kao profesor je bio angažovan na Konzervatoriju u Damasku (Sirija), na Državnom konzervatoriju u Kijevu (Ukrajina), a od 1992. godine i na crnogorskoj Muzičkoj akademiji u Podgorici (Sotničuk, 1999a).

34

O biografskim podacima Mikhaila Bereznijskya vidi više u: Univerzitet Crne Gore (UCG) Muzička akademija, 2017e.

Profesor i dirigent Igor Simović (1941), u Crnu Goru dolazi 1991. godine sa suprugom Larisom Dašić-Simović (1950), operskom pjevačicom i doskorašnjom profesoricom na cetinjskom Fakultetu dramskih umjetnosti (Muzička akademija do danas nema odsjek za solo pjevanje). Supružnici Simović su Ukrajinci crnogorskog porijekla i prije dolaska na ove prostore, svoj profesionalni život su vezali za Ljvov u Ukrajini. Profesor Igor Simović je na Muzičkoj akademiji na Cetinju angažovan kao profesor dirigovanja do penzionisanja. Njihov sin Roman Simović (1979), violinista, dobitnik druge nagrade na *Wieniawski* takmičenju, dvije godine je bio predavač na cetinjskoj Akademiji, a potom odlazi najprije za Brazil, zatim u Austriju i već desetak godina je koncert majstor Londonskog simfonijskog orkestra.

Zaključak

Ono što je vrijedno istaći jeste da je razvoj Muzičke akademije dobrim dijelom bio uslovljen ličnim pregalaštvom brojnih profesora koji su na nju kročili. To su bili ljudi čija djelatnost nije bila oivičena zidovima učionica i striktno vremenski ograničena zadatim normama, već je njihov profesionalni angažman nosio u sebi itekako ličnu notu. Oni su, dakle, došli u Crnu Goru koja nije imala izraženu muzičku tradiciju i život kakav je poznavao ostatak Evrope s kraja dvadesetog vijeka. Kao i za svakog umjetnika, neistraženi prostor je za njih bila inspiracija i izazov i kroz svoja djela su utrli put dolazećim generacijama mladih muzičara, koji su kasnije i sami nosili svijest o daljem ulaganju u razvitak muzičke scene u Crnoj Gori. Radili su u prostornim uslovima koji su bitno odudarali od standarda institucija sa kojih su dolazili, sa studentima u koje je trebalo uložiti daleko više truda s obzirom na predznanje koje su stekli, pozajmljivali im svoje instrumente za javne nastupe i vježbanje i ostali i po odlasku veliki prijatelji mnogima od njih, pomažući im preporukama i ličnim kontaktima u daljnjem školovanju van Crne Gore i u drugim profesionalnim izazovima. Upravo to je uslovlilo rađanje jedne pozitivne, produktivne i radne atmosfere na Muzičkoj akademiji. U takvom okruženju naši studenti su se profilisali na intelektualnom, profesionalnom, čak i ličnom planu i svoj rad i studije obogaćivali brojnim

nagrađama i zapaženim nastupima. Ovakvo djelanje bacilo je snop svjetlosti na muzičko obrazovanje u Crnoj Gori, koje je sada jedan već razvijeni sistem od 14 nižih muzičkih škola i 4 srednje škole u kojima predaje visoko kvalifikovan kadar. Taj razvitak izveo je Srednju muzičku školu *Vasa Pavić* u Podgorici od ruba postojanja instrumentalnih odsjeka do sadašnjosti u kojoj ona ima 1200 učenika niže i srednje škole godišnje i u jednoj godini maturira instrumentalaca koliko bi nekada maturiralo za dvadeset godina njenog rada. Prvu postavku profesora na Akademiji su činili pretežno gostujući profesori sa akademija u regionu, nekadašnjeg SSSR-a i ostalih zemalja Istočnog bloka, dok sada Akademija uglavnom ima svoj matični kadar i pažljivo projektuje svoj razvoj, sprečavajući time hiperprodukciju kadra na određenim odsjecima. Ipak, Akademija i danas nalazi načine za saradnju sa nekadašnjim predavačima. Sem široke lepeze programa razmjene predavača, Muzička akademija već deset godina za redom, u ljetnjim mjesecima, organizuje *Espressivo Music Festival* na kome se održavaju koncerti i radionice svirača, pa smo imali i tu priliku da među izvođačima ugostimo brojne umjetnike navedene u ovom radu, njihove kolege i prijatelje.

Reference

- Akademija umetnosti u Novom Sadu, 2017. *Arhiva vesti: Koncert*. [online] Dostupno na: <https://akademija.uns.ac.rs/koncert-75> [Posjećeno: 15. septembar 2019].
- Aksamit, P., 1982. *Biografija*. [rukopis] Personalni dosije zaposlenog. 12/82. Cetinje: Arhiva
- Muzičke akademije.
- Armenian National Committee of America, 2015. *'Always HOPE' Released in Memory of Pianist Martin Berkofsky*. [online] Dostupno na: <https://anca.org/always-hope-released-in-memory-of-pianist-martin-berkofsky/> [Posjećeno: 15. septembar 2019].
- Bogdanović, S., 1982. Vili Sarkasijan gost. *Pobjeda*, 21. maj. 7.
- Campus delle Arti, 2018. *Konstantin Bogino*. [online] Dostupno na: <http://www.campusdellearti.eu/en/teachers/konstantin-bogino-piano/> [Posjećeno: 15. septembar 2019].
- Eisenberg, A., 2016. *Alex Eisenberg Violin/Conductor*. [online] Dostupno na: <https://www.alexiseisenbergviolin.com/> [Posjećeno: 20. decembar 2019].
- Festival Isidor Bajić, 2017. *Žiri*. [online] Dostupno na: <http://fibns.com/2017/03/05/ziri-kp-2017/> [Posjećeno: 15. septembar 2019].
- Gačević, S., 2000. Muzička akademija na Cetinju – u susret jubileju. *Vaspitanje i obrazovanje*, 2, 53-62.
- Gnesins Music College of the Gnesins Russian Academy of Music, 2017. *ARHIVAL MATERIALS prepared for the 80th anniversary (1975) and 90th anniversary (1985) of the Gnesins Music College*. [online in cyr.] Dostupno na: http://www.gnesin.ru/istoriya/80-90_let_archive [Posjećeno: 15. septembar 2019].
- Grigorian, D., n.d. *David Grigorian – Violoncello*. [online] Dostupno na: <http://www.davidgrigorian.com/> [Posjećeno: 15. septembar 2019].
- Guličuk, V., 1999. *Biografija*. [rukopis] Personalni dosije zaposlenog. 04/99. Cetinje: Arhiva Muzičke Akademije.
- Henryk Wieniawski Musical Society of Poznan, n.d. *Miroslav Rusin*. [online] Dostupno na: <https://www.wieniawski.com/miroslavrusin.html> [Posjećeno: 15. septembar 2019].
- KANSAI OSAKA 21st Century Association, 2016. *The Japan World Exposition 1970 Commemorative Fund*. [online] Dostupno na: <https://www.osaka21.or.jp/jecfund/english/> [Posjećeno: 15. septembar 2019].
- Mika, M., 2009. *Marian Mika. Biography*. [online] Dostupno na: <http://www.marianmika.com/en/> [Posjećeno: 15. septembar 2019].
- Moscow State Academic Philharmonic, n.d. *Grubert Ilya violin*. [online in cyr.] Dostupno na: <https://meloman.ru/performer/grubert-ilya/> [Posjećeno: 15. septembar 2019].
- Muzička škola Niš, 2019. *15. Međunarodno takmičenje mladih pijanista – Niš, žiri. mr Olga Borzenko | Srbija*. [online] Dostupno na: <http://mladipijanisti.muzickanis.org/borzenko.html> [Posjećeno: 15. septembar 2019].
- Muzički centar Crne Gore (MCCG), 2010/2011. *O Crnogorskom simfonijskom orkestru*. [online] Dostupno na: <http://www.muzickicentar.com/cso/> [Posjećeno: 15. mart 2019].
- PianoTeachers.com, 2015. *Slava Gabrielov, PhD*. [online] Dostupno na: <http://www.pianoteachers.com/slava/> [Posjećeno: 15. septembar 2019].
- Popović, S., 1986. Koncert Martina Berkofskog. *Pobjeda*, 15. oktobar. 9.
- Pejović, V., 2010. *Srednja muzička škola na Cetinju, Konstantin Ivanović*. [online] Dostupno na: <http://www.cetinje-mojgrad.org/2010/08/srednja-muzicka-skola-na-cetinju-konstantin-ivanovic/> [Posjećeno: 15. mart 2019].
- Radović, B., 2013. *Njegoš i muzika*. Podgorica: Muzički centar Crne Gore.
- Radulović-Vulić, J. M., 1985. Svijest o sebi. *Pobjeda*, 15. mart. 9.
- Radulović-Vulić, J. M., 2003. *Biografija*. [rukopis] Personalni dosije zaposlenog. 01/80. Cetinje: Arhiva Muzičke akademije.
- Rayskin, J., 2016. Cello made for singing. In memory of Aleksei Alekseevich Lazko (1925–2016). *St. Petersburg Bulletin of Higher Education*, [online in cyr.] 2. decembar. Dostupno na: <https://nstar-spb.ru/musical/print/article/violonchel-sotvorena-dlya-peniya/> [Posjećeno: 15. septembar 2019].

- Stamenković, J., 2011. *Irina Jasvili, Gruzijka, Irine Iashvili, Nasi stranci*. [video online]. Dostupno na: https://www.youtube.com/watch?v=g_6xk2Qk67Y [Posjećeno: 15. septembar 2019].
- Sotničuk, G., 1999a. *Biografija*. [rukopis] Personalni dosije zaposlenog. 08/93. Cetinje: Arhiva Muzičke akademije.
- Sotničuk, N., 1999b. *Biografija*. [rukopis] Personalni dosije zaposlenog. 08/94. Cetinje: Arhiva Muzičke akademije.
- Šobajić, D., 1984. Umjetnik jakog temperamenta. *Pobjeda*, 24. novembar. 9.
- Univerzitet Crne Gore (UCG) Muzička akademija, 2017a. *Biografija – Bočkarjov Vladimir*. [online] Dostupno na: https://www.ucg.ac.me/objava.php?blog_id=16526&objava_id=1 [Posjećeno: 15. septembar 2019].
- Univerzitet Crne Gore (UCG) Muzička akademija, 2017b. *Biografija – Molčanov Oleksej*. [online] Dostupno na: <https://www.ucg.ac.me/radnik/260273-oleksij-molcanov> [Posjećeno: 15. septembar 2019].
- Univerzitet Crne Gore (UCG) Muzička akademija, 2017c. *Biografija – Bočkarjov Ljudmila*. [online] Dostupno na: https://www.ucg.ac.me/objava.php?blog_id=16526&objava_id=1 [Posjećeno: 15. septembar 2019].
- Univerzitet Crne Gore (UCG) Muzička akademija, 2017d. *Seda Vukašinović*. [online] Dostupno na: <https://www.ucg.ac.me/radnik/260316-seda-vukasinovic> [Posjećeno: 15. septembar 2019].
- Univerzitet Crne Gore (UCG) Muzička akademija, 2017e. *Mikhail Bereznitsky*. [online]. Dostupno na: <https://www.ucg.ac.me/radnik/900380-mikhail-bereznitsky> [Posjećeno: 15. septembar 2019].